

Anita Bicāne

Jaunā konditora rokasgrāmata

Trešais papildinātais izdevums

Rīga

UDK 641(035)
Bi 140

Sērija "Viesmīlības un tūrisma bibliotēka"
Anita Bicāne "**Jaunā konditora rokasgrāmata**"
Trešais papildinātais izdevums

Šī grāmata domāta visiem tiem, kas nopietni nolēmuši sākt apgūt cepšanas mākslu. Taču arī jau pieredzējis konditors varēs iegūt jaunas idejas un vērtīgus padomus, kā pagatavot dažāda veida mīklas izstrādājumus, krēmus, pildījumus un rotājumus konditorejas izstrādājumiem.

Grāmatā apkopotas receptes, kas domātas garšīgu izstrādājumu pagatavošanai, kā arī dažādu veidošanas paņēmieni apguvei. Grāmatā parādīts izejvielu aprēķināšanas veids noteiktam daudzumam izstrādājumu, kas atzīmēts tehnoloģiskajās kartēs, kā arī dots viena izstrādājuma svars gramos, kas ļaus receptes plaši izmantot ražošanas vajadzībām.

Grāmata izstrādāta atbilstīgi LR Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātām konditoru apmācības programmām, lai apgūtu teorētiskās zināšanas un pilnveidotu praktisko apmācību kvalitāti.

Mācību līdzeklis būs noderīgs gan attiecīgā profila augstskolu studentiem un pasniedzējiem, gan specializēto skolu audzēkņiem, vidusskolēniem un viņu pedagogiem, apgūstot konditorejas un kulinārijas izstrādājumu gatavošanas pamatus, gan ēdināšanas uzņēmumu vadītājiem, tehnologiem un konditoriem, gan arī namamātēm, lai papildinātu zināšanas šajā jomā.

Receptes grāmatā veidotas, izmantojot dabīgās izejvielas.

Tā kā grāmata ir mācību līdzeklis, tad 3. izdevums ir papildināts ar kontroljautājumiem katras tēmas beigās, kas dos iespēju pedagogiem pilnveidot mācību procesu, pārbaudīt audzēkņu zināšanu līmeni un prasmi teorētiskās zināšanas pielietot praksē.

Recenzenti:

- Latvijas Amatniecības kameras konditora amata meistare **Aija Gunta Rozenkopfa**, VSIA Rīgas Pārtikas ražotāju vidusskolas skolotāja;
- **Ilze Buka**, Rīgas pārtikas ražotāju vidusskolas Tālākizglītības un mūžizglītības daļas vadītāja

ISBN 978-9984-828-63-3

© SIA "Biznesa augstskola *Turība*", 2012, 454 lpp.

© Bicāne A., 2012

Izdevējs SIA "Biznesa augstskola *Turība*"

Redaktore Lilita Vīksna

Vāka foto Una Šneidere

Saturs

ievads	6
1. Inventārs, formas un iekārtas	10
2. Pareizo izejvielu izvēle	13
3. Pusfabrikāti	43
3.1. Pildījumi	43
3.2. Sīrupi	51
3.3. Pomāde	56
3.4. Krēmi	60
4. Termiskā apstrāde	78
5. Rauga mīkla	82
5.1. Rauga mīklas gatavošana	82
5.2. Izstrādājumi no rauga mīklas	101
5.3. Kārtainās rauga mīklas gatavošana	129
5.4. Izstrādājumu veidošana no kārtainās rauga mīklas	134
6. Biskvīta mīkla	161
6.1. Biskvīta mīklas gatavošana	161
6.2. Izstrādājumi no biskvīta mīklas	167
7. Smilšu mīkla	172
7.1. Smilšu mīklas gatavošana	172
7.2. Izstrādājumi no smilšu mīklas	178
8. Uzlabotā bezrauga mīkla	189
9. Plaucētā mīkla	191
9.1. Plaucētās mīklas gatavošana	191
9.2. Plaucētās mīklas veidošana un cepšana	192
9.3. Izstrādājumi no plaucētās mīklas	196
10. Kārtainā bezrauga mīkla	202
10.1. Kārtainās bezrauga mīklas gatavošana	203
10.2. Izstrādājumu no kārtainās bezrauga mīklas veidošana un cepšana	208
10.3. Izstrādājumi no kārtainās bezrauga mīklas	212
11. Piparkūku mīkla	221
11.1. Piparkūku mīklas veidošana un izstrādājumu cepšana	226

11.2. Piparkūku mīklas izstrādājumu sortiments	227
12. Olbaltummasas gatavošana	235
12.1. Olbaltummasas izstrādājumu veidošana un cepšana	237
12.2. Izstrādājumi no olbaltummasas	239
13. Kēksi	242
13.1. Formu izvēle un sagatavošana, kēksu mīklas izstrādājumu cepšana	244
13.2. Kēksa izstrādājumi	247
14. Izstrādājumi no vairāku veidu mīklām	253
15. Atvasinātie biskvīta mīklas pusfabrikāti	262
16. Kūku un tortu apdares un rotāšanas pusfabrikāti	269
16.1. Šokolādes rotājumi	273
16.2. Šokolādes temperēšana	275
16.3. Marcipāna rotājumi, to gatavošana	277
16.4. Marcipāna figūriņu veidošana	278
17. Kūkas, to veidi, pusfabrikātu izvēle, gatavošana, salikšana, virsmas apdare un rotāšana	284
17.1. Biskvīta kūkas	285
17.2. Smilšu mīklas pusfabrikāta kūkas	300
17.3. Plaucētās mīklas pusfabrikāta kūkas	313
17.4. Kārtainās bezrauga mīklas pusfabrikāta kūkas	321
17.5. Olbaltummasas kūkas	328
17.6. Kombinētās kūkas	334
17.7. Deserta kūkas	355
17.8. Kūkas, kas gatavotas no ražošanas atlikumiem	355
17.9. Vafeļu izstrādājumi	258
18. Tortes, to veidi, pusfabrikātu izvēle, gatavošana, salikšana, virsmas un malu apdare un rotāšana	361
18.1. Biskvīta tortes	365
18.2. Smilšu mīklas pusfabrikāta tortes	287
18.3. Kārtainās bezrauga mīklas pusfabrikāta tortes	288
18.4. Plaucētās mīklas pusfabrikāta tortes	390
18.5. Olbaltuma un mandeļu masas pusfabrikāta tortes	392

18.6. Tortes, kas gatavotas no vairāku veidu mīklas pusfabrikātiem	394
18.7. Tortes, kas gatavotas no ražošanas atgriezumiem	415
18.8. Pasūtījuma un tematiskās tortes	416
18.9. Daudzstāvu tortes	418
18.10. Kūku un tortu uzglabāšana un iesaiņošana	419
19. Konditorejas izstrādājumu pārdošanas cenas veidošana (kalkulācija)	420
19.1. Kalkulācijas kartes izstrādāšanas principi	420
19.2. Pārdošanas cenas veidošanās mehānisms	420
19.3. Kalkulācijas karte	422
Dažādu mīklu pusfabrikātu svara zudumi termiskās apstrādes laikā	427
Nobeigums	428
Izmantotās literatūras saraksts	429
Pielikumi	430

Ievads

Smalki cepumi un piparkūkas, smalkmaizītes un pīrādziņi, kūksi un plātismaizes, kūkas, kūciņas un tortes ir neatņemama ēdienkartes sastāvdaļa ikdienā, svētkos, ģimenes saietos un citās tikšanās reizēs.

Daudzu gadsimtu garumā saldie ceptie konditorejas izstrādājumi ir rotājuši gan bagāto, gan nabago svētku galdu. Saldumus vienmēr pasniedza pēc ēdienreizes, lai tos baudītu, nevis lai apmierinātu ēstgribu.

Saldumu gatavošana – tā ir jaunrade, kas sagādā ēšanas baudu; tas ir aicinājums un mīlestība. Cepto saldumu gatavošana nav jauno laiku izgudrojums. Jau senie ēģiptieši, grieķi un romieši cepa saldus miltu izstrādājumus ar augļiem, medu un garšvielām. Vācu sievietes Romas impērijas laikā upurēja dieviem maizītes – pīnes savu matu pīņu vietā.

Jau viduslaikos gatavoja medus maizi. Vecos rokrakstos 1329. gadā pieminēts “Ziemašvētku kēkss”. 1528. gadā pirmo reizi pieminēts “Drēzdenes Ziemašvētku kēkss”, bet XV gadsimta beigās – itāļu Ziemašvētku kēkss “Panettone”, ko burtiski tulko kā “Toni maize”. XVI gadsimta sākumā Vācijas pilsētas Augstburgas iedzīvotāja Filipina Velzere izdeva pirmo ar roku rakstīto pavārgrāmatu, kurā kopā ar citiem ēdieniem ir minēta bumbieru torte un taukos vārīti cepumi no miltiem, cukura un rožūdens. Pirmie minētie konditorejas izstrādājumi ir piparkūkas. Vācijā no maizniekiem kā atsevišķa cunftē atdalījās piparkūku cepēji, kuri savas receptes sargāja kā īstus dārgumus.

Mūsdienīgās cepšanas tradīcijas radās tikai XVIII gadsimtā ar cukura iegūšanas paņēmiena atklāšanu no cukurbietēm un tā rūpnieciskās ražošanas sākumu. Šajā laikā dzirnavnieki iemācījās iegūt baltos miltus bez graudu apvalka piemaisījumiem. Baltie milti paplašināja miltu konditorejas izstrādājumu sortimentu.

Arābi pirmie atklāja, ka cukura vārīšana paver plašas iespējas dažādu izstrādājumu gatavošanai. Vārot cukuru kopā ar augļiem un ogām, ieguva sīrupu, marmelādes, ievārījumus, džemus un iecukurotus augļus. Vārot cukura sīrupu kopā ar citām piedevām, ieguva īrisus, karameles, griljāžu, krējuma un pomādes konfektes.

Uz kāzām, kristībām un citām ģimenes svinībām sāka gatavot tortes ar putukrējuma, ievārījuma, marcipāna un augļu pildījumu. Par paradumu kļuva olu dalīšana baltumos un dzeltenumos un to atsevišķa putošana. XVIII gadsimtā parādījās pirmās “bezē” receptūras.

1720. gadā Merinigenas pilsētā zviedru konditors pirmo reizi saputoja olu baltumos ar cukuru un radās “Merengi” (olbaltuma cepumi).

XIX gadsimtā sākās smalko kūku un tortu ēra ar visnieespējamākajiem pildījumiem un sarežģītiem rotājumiem.

Latvijā cukura un sīrupa ražošanu aizsāka Rāves cukurfabrika 1784. gadā. Lielākās konditorejas fabrikas bija Vecā Ūzes fabrika (tagadējā “Staburadze”) un fabrika “Laima”.

XX gadsimtā konditorejas rūpniecība sadalās un specializējas kā cukura un miltu konditorejas izstrādājumu ražotāji. Miltu konditorejas izstrādājumu ražošanā jāievēro, ka produkcija ātri bojājas, bet patērētāji pieprasa siltus rauga mīklas izstrādājumus, tāpēc ražošanas un realizācijas vietām jābūt saistītām.

Vārds “konditors” cēlies no itāļu vārda *condire*, kas nozīmē – “iecukurot”. XVIII gadsimtā Eiropā saldumu gatavotājus sāka dēvēt par konditoriem, nevis par “kondiriem” kā līdz tam. Konditors latīņu valodā nozīmē “pagatavotājs”.

Latvijā cepšanas tradīcijas attīstījās gan mājsaimniecībās, kur iecienītākie izstrādājumi bija dažādi rausīši, plātsmaizes, kliņģeri, gan arī konditorejās, kurās profesionāli konditori gatavoja smalkas kūkas, tortes un cepumus. Vēl šodien iecienīti ir tādi izstrādājumi, kā sklandu un medus rauši, meteņu maizītes, rolbiskvīti, kliņģeri un dažādas plātsmaizes.

Ikvienas konditorejas īpašniekam bija nepieciešams iegūt “Konditora meistara diplomu”, lai varētu veiksmīgi konkurēt ar saviem amata brāļiem. Katram konditoram meistaram bija savas īpašas receptes, kuras tika glabātas kā liels noslēpums. Konditors meistars pieņēma un apmācīja mācekļus, kas vēlāk turpināja sava konditora meistara darba tradīcijas, tās papildinot un respektējot.

Latvijas konditoru labākās tradīcijas tiek nestas tālāk pasaulē, ko pierāda godalgas Eiropas konditoru konkursos. Profesionālie un topošie konditori sacenšas meistarībā skolā un konkursos starp skolām, starpvalstu konkursos un dažādu pārtikas produktu izstāžu laikā, tādējādi iegūstot

pieredzi, popularizējot konditora profesijas skaistumu, māksliniecisko vērtību un attīstot radošo iedvesmu jaunu izstrādājumu veidošanā.

Konditora amats ir arī ļoti precīzs, tas ir laikietilpīgs un darbietipīgs. Konditoram jābūt labai garšas izjūtai, gaumei krāsu un garšvielu izmantošanā.

Šī grāmata domāta visiem tiem, kas nopietni nolēmuši sākt apgūt cepšanas mākslu. Taču arī jau pieredzējis konditors varēs iegūt jaunas idejas un vērtīgus padomus, kā pagatavot dažāda veida mīklas izstrādājumus, krēmus, pildījumus un rotājumus konditorejas izstrādājumiem.

Grāmatā apkopotas receptes, kas domātas garšīgu izstrādājumu pagatavošanai, kā arī dažādu veidošanas paņēmieni apguvei. Grāmatā parādīts izejvielu aprēķināšanas veids noteiktam daudzumam izstrādājumu, kas atzīmēts tehnoloģiskajās kartēs, kā arī dots viena izstrādājuma svars gramos, kas ļaus receptes plaši izmantot ražošanas vajadzībām.

Grāmata izstrādāta atbilstīgi LR Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātām konditoru apmācības programmām, lai apgūtu teorētiskās zināšanas un pilnveidotu praktisko apmācību kvalitāti.

Grāmatā visas aprakstītās tēmas izkārtotas noteiktā secībā.

- 1) Izejvielu izvēle un sagatavošana. Lai varētu pagatavot augstas kvalitātes izstrādājumus, nepieciešams izvēlēties teicamas kvalitātes produktus, pareizi tos uzglabāt, precīzi tos nosvērt un veikt nepieciešamo pirmapstrādi.
- 2) Pusfabrikātu gatavošana, precīzi ievērojot gatavošanas tehnoloģisko procesu.
- 3) Izstrādājumu receptes dažādu miltu konditorejas pusfabrikātu un izstrādājumu gatavošanas veidu apgūšanai.
- 4) Izstrādājumu veidošanas daudzveidīgie paņēmieni.
- 5) Izstrādājumu cepšana un gatavības noteikšana.
- 6) Gatavo izstrādājumu iespējamie trūkumi, to iemesli.

Miltu konditorejas izstrādājumu gatavošanas tehnoloģiskais process sastāv no šādām operācijām:

- izejvielu uzglabāšana un sagatavošana pārstrādei (piemēram, miltu sijāšana, augļu mazgāšana un pārlasišana u. c.);

- mīklu iemīcīšana, veltnēšana, locīšana;
- pildījumu gatavošana;
- izstrādājumu veidošana, dozēšana un izveltnēšana u. c.;
- izstrādājumu cepšana un atdzesēšana;
- apdares pusfabrikātu – krēmu, sīrupu, pomādes – gatavošana;
- izstrādājumu apdare un rotāšana.

Lai ražošanas gaita būtu ritmiska un nepārtraukta, nepieciešamas arī darba vietas palīgoperācijām, piemēram, olu pirmapstrādei, trauku mazgāšanai, inventāra mazgāšanai un uzglabāšanai. Atkarībā no ražošanas programmas apjoma un izstrādājumu sortimenta izvēlas mehāniskās, siltumiekārtas un aukstumiekārtas, kā arī atbilstīgu inventāru. Svarīga ir arī darba vietu un virsmu atbilstība ražošanas gaitas secībai un sanitārajām prasībām. Mīklu gatavošanai, veltnēšanai un veidošanai labāk izvēlēties koka virsmu, bet pārējām darba virsmām piemērotākas ir nerūsējoša tērauda vai plastikāta virsmas, kas viegli mazgājamas un dezinficējamas.